NTK

Jak mohou knihovny pomoci při ověřování informací?

Jakub Szarzec

Searching Session 2017

Dezinformace

- "... misleading information that is intended to be misleading." (Kirk, 2006).
- nepravdivá, zavádějící nebo zkreslená informace, obtížné ověřovat,
- můžou ve zřízence informace,
- společenský jev,
- negativní vs pozitivní vliv (chyba nebo záměr),
- má mnoho podob.

Podoby dezinformace

- satira nebo vtip,
- hoax,
- mýtus, konspirační teorie,
- klamavá reklama,
- Manipulace,
- vlivání a politická propaganda,
- pseudovědecké výklady a zprávy,
- upravené fotografie, videa a mapy, ect.

Dezinformace na českém Facebooku

TOP 25 nejdůležitějších článků za rok 2015

Role knihoven v postpravdivé společnosti

- "post truth" se stalo slovem roku 2016,
- proměnou vybavíme knihovny,
- nové a tradiční média,
- vyspělá informační společnost,
- kontrola dezinformací jsou náročnější,
- výzva práce se zdroji informací,
- mít za úkol základ mediální a informační gramotnosti,
- zodpovědná vůči za spolehlivé informace,
- spolupráce s novináři a veřejnoprávním rádiem, televizí.

Co knihovny nabízejí?

- zdravotní mediální informací,
- přístupné pro každého zdarma,
- volnost a rychlá dostupnost,
- informace v různých podobách (tištěné a elektronické),
- pomoc při vyhledávání, zhodnocení, správě, analýze, hodnocení a šíření informací,
- ověřit nejdříve z více zdrojů,
- kritické myšlení je podstatou.

Informační a mediální gramotnost

- definicí,
- schopnost, jak najít, zvládnout a SPÍT informace,
- schopnost, jak informace kritiky analyzovat a hodnotit mediální obsah,
- UNESCO,
- publikace "Media and Information Literacy: Reinforcing Human Rights, Countering Radicalisation and Extremism" (2 zdarma),
- http://www.unesco.org/fr/news/media-and-information-literacy

Zdroj: http://www.ntk.cz/infomanual

Mediální gramotnost a výchova

Znalostní

- studentů Masarykovy univerzity v Brně,
- gendrová divoká divnost,
- manuál "Surfařův průvodce po internetu".

Dovednostní

- kontrola a ověřování politických diskusí,
- rubrika o médiích,
- workshopy,
- kroužek mýtů,
- hoaxy.

Mediální gramotnost a výchova

Jaden vzdělávací – jaro 2017

- nové Masaryk program organizace Člověk v tísni,
- Týden mediálního vzdělávání (Rozsah a fakultativně),
- metodika Silné boje – cesta k posílení dlouhodobé mediální odolnosti.

Medialnigramotnost.cz

- portál FSV UK pro rozvoj mediální gramotnosti a podporu mediální výchovy,
- vložení materiálu o senzačním plánu pro mediální rodiče,
- Turkovička.

Facebook

Kontrola faktů

- dezinformace je důležité odhalit, jej tvůrce chce zkrýt tento fakt,
- nové technologie zjednodušují přístup k informacím,
- nejpřesnější fakty nebo zdroje nefungují,
- vyžaduje "schopnost" kritického myšlení a je podstatná, vyhledávání a práce se důkazy/informacemi,
- ověřovací informace, ověřování z více zdrojů je klíčová.

IFLA proti falešným zprávám

1. Prozkoumejte zdroj.
2. Ověřte autora.
3. Ověřte datum.
4. Ověřte svá tvrzení.
5. Čtěte dál.
6. Má pochopení zdroje?
7. Je to vtip?
8. Zeptejte se odborníků.

5 zákonů

Nástroje

Pár příkladů...

Senátor Jason Chaffetz a jeho graf

Jak by to mělo být správně

Česká politická scéna a graf

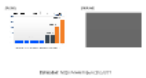

Zdroj: http://www.ihned.cz/c1-65611777

Huff, Darrel : How to lie with statistics

Korelace nemplikuje kauzalitu

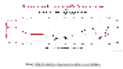

Má polární čokolády vliv na počet Nobelů?

Podobné literatura

Děkuji Vám za pozornost...

Dotazy?

jakub.szarzec@ntk.cz

"Librarians are not Gods, we are educators. We teach our users how to acquire knowledge, not decide what knowledge they should acquire."

Jane Nash

Co je zdravější?

Je to kvalitní vědecký časopis?

NTK

Jak mohou knihovny pomoci při ověřování informací?

Jakub Szarzec

Searching Session 2017

Dezinformace

- "... misleading information that is intended to be misleading." (Kirk, 2006).
- nepravdivá, zavádějící nebo zkreslená informace, obtížné ověřovat,
- nástroj ve přípravě informací,
- společenský jev,
- negativní vs pozitivní vliv (chyba nebo záměr),
- má mnoho podob.

Podoby dezinformace

- satira nebo vtip,
- hoax,
- rejdy, konspirační teorie,
- klamavá reklama,
- Manipulace,
- vlivání a politická propaganda,
- zjednodušené výklady a zprávy,
- upravené fotografie, video a mapy, ect.

Dezinformace na českém Facebooku

TOP 25 nejdůležitějších článků za rok 2015

Role knihoven v postpravdivé společnosti

- "post truth" se stalo slovem roku 2016,
- proměnou vybavíme knihovny,
- nové a tradiční média,
- vyspělá informační společnost,
- kontrola dezinformací jsou náročnější,
- výzva práce se zdroji informací,
- mizí základní základ mediální a informační gramotnosti,
- zodpovědnost za spolehlivé informace,
- spolupráce s novináři a vysokoškolským sektorem, ctíme.

Co knihovny nabízejí?

- zdravotní mediální informací,
- přístupné pro každého zdarma,
- volnost a rychlá dostupnost,
- informace v různých podobách (tištěné a elektronické),
- pomoc při vyhledávání, zhodnocení, správné analýze, hodnocení a třídění informací,
- ověřit nejdříve z více zdrojů,
- kritické myšlení je podstatou.

Informační a mediální gramotnost

- definicí,
- schopnost, jak najít, zvládnout a SPÍT informace,
- schopnost, jak informace krítiky analyzovat a hodnotit mediální obsah,
- UNESCO,
- publikace "Media and Information Literacy: Reinforcing Human Rights, Countering Radicalization and Extremism" (2 zdroje),
- http://www.unesco.org/fr/news/media-and-information-literacy

Zdroj: http://www.nbcnews.com/id/19444447

Mediální gramotnost a výchova

Znalosti info

- studentů Masarykovy univerzity v Brně,
- generačních rozdílů,
- manuál "Surfařův průvodce po internetu".

Strategie

- kontrola a ověřování politických zdrojů,
- rubrika o médiích,
- workshopy,
- kurzy o mýtech,
- hoaxy.

Mediální gramotnost a výchova

Jaden vzdělávací – jaro 2017

- rozšíření pilotní programu organizace Člověk v tísni,
- Týden mediálního vzdělávání (hoax a fake news),
- metodika 5 lekcí pro ročníky 6 a 9 zaměřená na zlepšení gramotnosti mediálních sdělení.

Media Literacy Week CZ

- pilotní fáze pro rozvoj mediální gramotnosti a podporu mediální výchovy,
- vytvoření materiálů a interaktivní platformy pro vyučující rodiče,
- Turkovičová.

Facebook

Kontrola faktů

- dezinformace je důležité odhalit, jej tvůrce chce zkrýt tento fakt,
- nové technologie zjednodušují přístup k informacím,
- nejpřesnější fakty nebo zdroje nefungují,
- vyžaduje "schopnost" kritického myšlení a je podstatná, vyhledávání a práce se důkazy/informacemi,
- ověřovací informace, ověřování z více zdrojů je klíčová.

TIPLA proti falešným zprávám

1. Prozkoumejte zdroj.
2. Ověřte autora.
3. Ověřte datum.
4. Ověřte svá tvrzení.
5. Čtěte dál.
6. Má podporu jiné zdroje?
7. Je to vtip?
8. Zeptejte se odborníků.

5 zákonů

Nástroje

Pár příkladů...

Senátor Jason Chaffetz a jeho graf

Jak by to mělo být správně

Česká policická stránka a graf

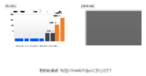

Zdroj: http://www.hlidacipes.org/

Huff, Darrell : How to lie with statistics

Korelace nemplikuje kauzalitu

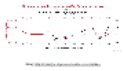

Má požití čokolády vliv na počet Nobelů?

Používá literatura

Děkuji Vám za pozornost...

Dotazy?

jakub.szarzec@ntk.cz

"Librarians are not Gods, we are educators. We teach our users how to acquire knowledge, not decide what knowledge they should acquire."

Jane Nash

Co je zdravější?

Je to kvalitní vědecký časopis?

NTK Univers

Národní technická knihovna
National Library of Technology

Jak mohou knihovny pomoci při ověřování informací?

Jakub Szarzec

Searching Session 2017

Dezinformace

- *"... misleading information that is intended to be misleading..."* (Falis, 2009),
- nepřesná, zavádějící nebo zkreslená informace, obtížné ověření,
- tvůrce vs příjemce informace,
- společenský jev,
- negativní vs pozitivní vliv (chyba nebo záměr),
- má mnoho podob.

Podoby dezinformace

- *satira nebo vtip,*
- *hoax,*
- *mýtus, konspirační teorie,*
- *klamavá reklama,*
- *ideologie,*
- *vládní a politická propaganda,*
- *pseudovědecké výsledky a zprávy,*
- *upravené fotografie, videa a mapy, atd.*

BEYOND 'FAKE NEWS'

10 TYPES OF MISLEADING NEWS

propaganda

- adopted by governments, corporations and non-profits to manage attitudes, values and knowledge
- appeals to emotions
- can be beneficial or harmful

clickbait

- eye catching, sensational headlines designed to distract
- often misleading and content may not reflect headline
- drives ad revenue

sponsored content

- advertising made to look like editorial
- potential conflict of interest for genuine news organisations
- consumers might not identify content as advertising if it is not clearly labeled

satire and hoax

- social commentary or humour
- varies widely in quality and intended meaning may not be apparent
- can embarrass people who confuse the content as true

error

- established news organisations sometimes make mistakes
- mistakes can hurt the brand, offend or result in litigation
- reputable orgs publish apologies

partisan

- ideological and includes interpretation of facts but may claim to be impartial
- privileges facts that conform to the narrative whilst forgoing others
- emotional and passionate language

conspiracy theory

- tries to explain simply complex realities as response to fear or uncertainty
- not falsifiable and evidence that refutes the conspiracy is regarded as further proof of the conspiracy
- rejects experts and authority

pseudoscience

- purveyors of greenwashing, miracle cures, anti-vaccination and climate change denial
- misrepresents real scientific studies with exaggerated or false claims
- often contradicts experts

misinformation

- includes a mix of factual, false or partly-false content
- intention can be to inform but author may not be aware the content is false
- false attributions, doctored content and misleading headlines

bogus

- entirely fabricated content spread intentionally to disinform
- guerrilla marketing tactics; bots, comments and counterfeit branding
- motivated by ad revenue, political influence or both

IMPACT

- neutral
- low
- medium
- high

MOTIVATION

- money
- politics/power
- humour/fun
- passion
- (mis)inform

DIG DEEPER...

false attribution	authentic images, video or quotes are attributed to the wrong events or person
misleading	content does not represent what the headline and captions suggest
counterfeit	websites and Twitter accounts that pose as a well-known brand or person
doctored content	content, such as statistics, graphs, photos and video have been modified or doctored

eavi
MEDIA LITERACY for CITIZENSHIP
www.eavi.eu

N.B. The impact and motivation assignments are not definitive and should just be used as a guide for discussion

CC BY NC

Zdroj: https://eavi.eu/beyond-fake-news-10-types-misleading-info/

Dezinformace na českém Facebooku

Žebříček českých neověřených článků: dezinformační texty mají nad pravdivými navrch

Všudypřítomné sociální sítě mění podobu médií. S tím, jak přibývá lidí, kteří čerpají informace především z Facebooku, se snižuje síla tradičních zpravodajských serverů a šíření dezinformací a fake news - úmyslně lživých článků - je čím dál jednodušší. Našli jsme stovku textů z dezinformačních webů, které se v Česku za poslední rok sdílely nejvíce.

Zdroj: ZLATKOVSKÝ, M. a P. KOČÍ. Žebříček českých neověřených článků: Dezinformační texty mají nad pravdivými navrch. In: *Interaktivní vizualizace Českého rozhlasu* [online]. 24. listopadu 2016 [cit. 2017-10-03]. Dostupné z: https://interaktivni.rozhlas.cz/dezinformace/

TOP 25 nejsdílenějších článků za rok 2016

Zobraz záznamů 25 Hledat:

Interakcí na Facebooku	Článek	Web
34,0 tisíce	Ruský profesor: Cukrovka a rakovina jsou vymyšlené nemoci. Všechno je ve stravě. Peroxid vodíku – všelék? Věřit pohádkám, nebo zůstat v pasti	bezpolitickekorektnosti.cz
26,6 tisíce	Pokud je to pravda, nastane šok. Rozdělení ČSFR v roce 1992 je zřejmě neplatné!	svetkolemnas.info
25,1 tisíce	Keanu Reeves napsal komentář o životě, který ohromil celý svět	lajkit.cz
23,9 tisíce	Krampol politikům: Chytit za držku, kopnout do prdele a vyhodit. Hovada	parlamentnilisty.cz
21,6 tisíce	Norský losos je jedna z nejjedovatějších potravin ve světě. Fakta, která překvapí	lajkit.cz
20,4 tisíce	Karel Gott: Uprchlíci strkají před kameru děti, za nimi jdou mladí muži v moderních ohozech. Amerika nás chce držet ve strachu, abychom nerostli. Illuminati nedovolí Trumpa	parlamentnilisty.cz
20,2 tisíce	Titanic nikdy na žádný ledovec nenarazil. Jednalo se o největší pojišťovací podvod všech dob	svetkolemnas.info
20,0 tisíce	Úředníci po celém Rusku jsou v panice. Putin udělal krok, který nemá na celém světě obdoby...	lajkit.cz
19,1 tisíce	Uprchlík z Iráku: Uprchlickou vlnu organizují USA a Tureckem. Máme důkazy. Odejděte z EU a postavte zeď, jinak vás to zničí	parlamentnilisty.cz
18,9 tisíce	Budeme si vaše ženy odvádět jako sexuální otrokyně, je to naše právo! uvedl britský imám	lajkit.cz
18,4 tisíce	Jen pitomci dovolí usadit se ve své zemi lidem, kteří si myslí, že dosáhnou štěstí krví nevěřících, říká natvrdo historik Vondruška	parlamentnilisty.cz
17,7 tisíce	Filip Renč: Podporuji Semkovou, Gotta a Zemana. Žádný soucit s uprchlíky, je to invaze. Jako fašistická okupace. A komunisté jsou větší svině než nacisti	parlamentnilisty.cz
17,4 tisíce	„Člověk musí být slepý, nebo úplný hlupák, aby si neuvědomil, že Rusko v Sýrii brání Evropu"	svobodnenoviny.eu
16,9 tisíce	Karel Gott má víc rozumu, než celá naše podělaná vláda. Extrémista Gott	svobodnenoviny.eu
16,6 tisíce	12 citátů z Malého Prince, kterým jste jako děti nerozuměli, ale nyní vám mohou změnit život	svetkolemnas.info
16,3 tisíce	Putinův proslov k roku 2016: Jsem připraven porazit Illuminaty a zabránit 3. světové válce	svetkolemnas.info
15,9 tisíce	Muslim přiznává: Cílem není uniknutí válce, ale islamizace Evropy	ceskoaktualne.cz
15,5 tisíce	Bill Gates přiznal: Vakcíny mají snížit populaci	rukojmi.cz
14,0 tisíce	Vladimir Putin: Svět stojí na pokraji války a já už nevím, jak mám s vámi jednat! Německo chystá domácnosti na vojenský konflikt. Na ruských hranicích je 40,000 vojáků a přijíždějí další!	aeronet.cz
14,1 tisíce	Losos vylovený u Seatlu obsahoval antidepresiva, kokain a antibiotika	ceskoaktualne.cz
13,8 tisíce	Má Vaše rodina 60.800,- Kč na měsíc? Ne? Ale přesně tolik nás stojí jeden přivandrovalý migrant za jeden měsíc. Co Vy na to?	bezpolitickekorektnosti.cz
13,3 tisíce	Do země mu nevleze ani jeden migrant. A světový politik nám radí: Zastavte je. Máte na to právo	parlamentnilisty.cz
13,2 tisíce	S muslimy zatočili tak rychle, že se ani nestačili divit. Zdravý rozum zvítězil, a než se rozkoukali, byli všichni na ulici!	lajkit.cz
12,8 tisíce	Papež František: Evropa je jako Sára, neplodná žena Abraháma, kterou oplodní uprchlíci	ceskoaktualne.cz
12,8 tisíce	Než budete věšet tibetské vlajky...	zvedavec.org

Zobrazuji 1 až 25 z celkem 100 záznamů Předchozí 1 2 3 4 Další

Zdroj: ZLATKOVSKÝ, M. a P. KOČÍ. Žebříček českých neověřených článků: Dezinformační texty mají nad pravdivými navrch. In: *Interaktivní vizualizace Českého rozhlasu* [online]. 24. listopadu 2016 [cit. 2017-10-03]. Dostupné z: https://interaktivni.rozhlas.cz/dezinformace/

Role knihoven v postpravdivé společnosti

- "post-truth" se stalo slovem roku 2016,
- proměna v hybridní knihovny,
- nová a tradiční média,
- vyspělá informační společnost,
- kontrola dezinformací skrze vzdělávání,
- výuka práce se zdroji informací,
- místo získání základů mediální a informační gramotnosti,
- zodpovědnost za spolehlivé informace,
- spolupráce s novináři a svobodným tiskem, diskuze.

Co knihovny nabízejí?

- obrovské množství informací,
- přístupné pro každého občana,
- volnost a rychlá dostupnost,
- informace v různých podobách (tištěně a elektronicky),
- pomoc při vyhledávání, získávání, správě, analýze, hodnocení a šíření informací,
- ověřitelnost z více zdrojů,
- kritické myšlení je podstatou.

Informační a mediální gramotnost

- definice?,
- schopnost, jak najít, používat a šířit informace,
- schopnost, jak informace kriticky analyzovat a hodnotit (mediální obsah),
- UNESCO,
- publikace *"Media and Information Literacy: Reinforcing Human Rights, Countering Radicalization and Extremism" (5 zákonů),*
- http://en.unesco.org/themes/media-and-information-literacy

5 zákonů

- Inspirováno knihovními zákony S. R. Ranganathana.:

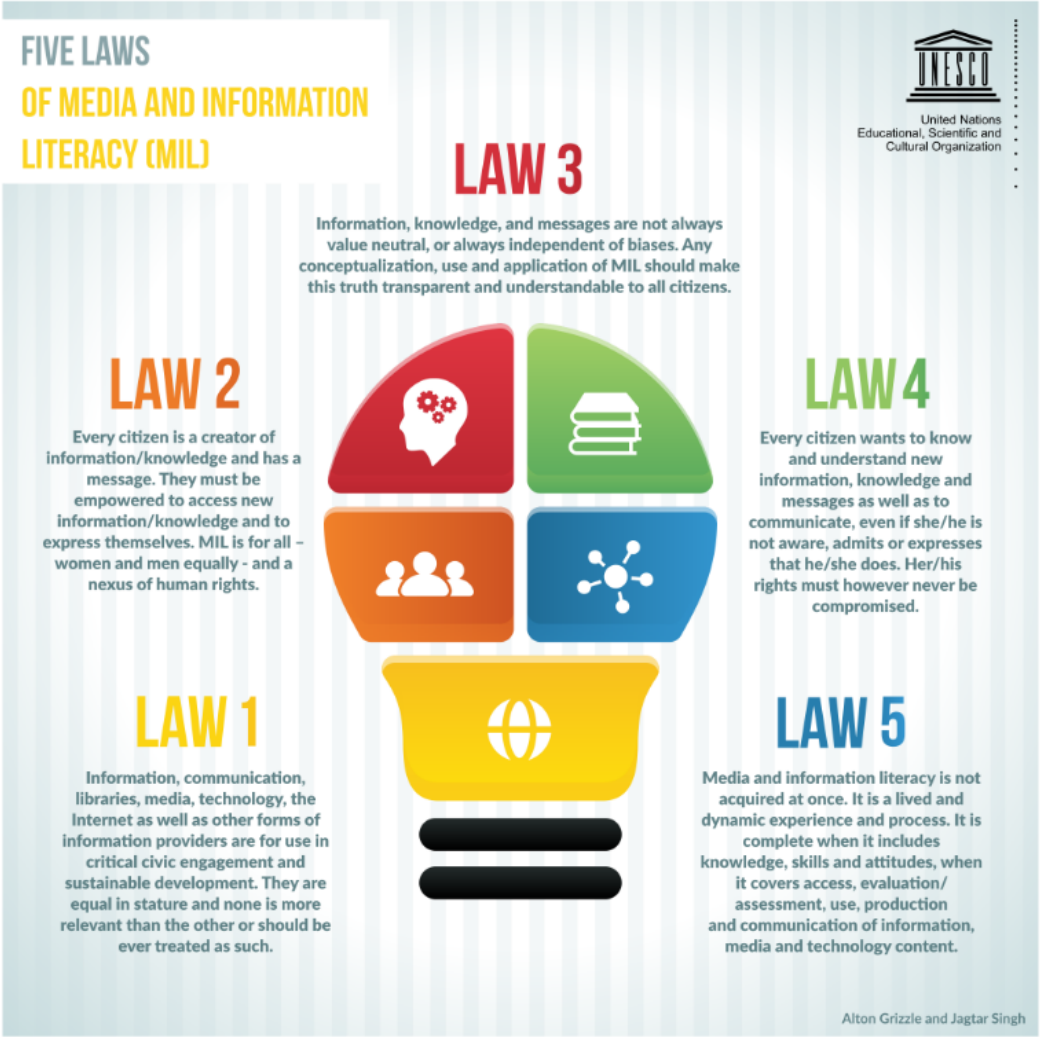

Zdroj: http://www.unesco.org/new/en/communication-and-information/media-development/media-literacy/five-laws-of-mil/

Zdroj: https://www.ifla.org/publications/node/11174

IFLA proti falešným zprávám

1. Prozkoumejte zdroj.
2. Ověřte autora.
3. Ověřte datum.
4. Ověřte své názory.
5. Čtěte dál.
6. Má podporující zdroje?
7. Je to vtip?
8. Zeptejte se odborníků.

Zdroj: https://www.ifla.org/publications/node/11174

Kontrola faktů

- dezinformace je složité odhalit. Její tvůrce chce skrýt tento fakt
- nové technologie zjednodušují přístup k informacím,
- regulace Internetu nebo zdrojů nefunguje,
- vyžaduje "schopnost" kritického myšlení a je podstatou, vyhledávání a práce se získanými informacemi,
- anonymní informace, ověřování z více zdrojů je klíčové.

Facebook

Centrum nápovědy | Zeptejte se | Přihlásit se | Vytvořit účet

Hlavní stránka | Jak se Facebook používá | Správa účtu | Soukromí a bezpečí | Zásady a nahlašování

- Vytvoření účtu
- Navazování přátelství
- Hlavní stránka
- Posílání zpráv
- Fotky
- Videa
- Stránky
- Skupiny
- Události
- Payments
- Aplikace a hry
- Počítačové a mobilní aplikace Facebook
- Usnadnění

Tipy na odhalení nepravdivých zpráv

Nápověda pro počítače | Nápověda pro běžné telefony | Další centra nápovědy | Sdílet článek

Chceme zabránit šíření nepravdivých zpráv na Facebooku. Přečtěte si další informace o tom, co děláme. Pracujeme na omezení šíření těchto zpráv a tady je několik tipů, na co si dávat pozor:

1. **Nevěřte nadpisům.** Příběhy s nepravdivými zprávami mají často poutavé nadpisypsané velkými písmeny a vykřičníky. Pokud zní šokující tvrzení v nadpisu neuvěřitelně, nejspíš opravdu je.
2. **Podívejte se pozorně na URL.** Podezřelá nebo podobně vypadající URL může být znamením nepravdivých zpráv. Mnoho webů s nepravdivými zprávami napodobuje důvěryhodné zdroje tím, že trochu pozmění URL. Pokud chcete porovnat URL se zavedenými zdroji, můžete přejít na daný web.
3. **Prověřte zdroj.** Přesvědčte se, že příběh pochází od zdroje, kterému důvěřujete a který má dobrou pověst. Pokud příběh pochází od neznámé organizace, pročtěte si její oddíl Informace.
4. **Dávejte pozor na neobvyklé formátování.** Na mnoha webech s nepravdivými zprávami se objevují pravopisné chyby a nevhodné rozložení. Když si něčeho takového všimnete, buďte opatrní.
5. **Berte v úvahu fotky.** Příběhy s nepravdivými zprávami často obsahují zmanipulované fotky nebo videa. Někdy může být fotka autentická, ale vytržená z kontextu. Fotku nebo obrázek si můžete vyhledat a ověřit, odkud pochází.
6. **Zkontrolujte data.** Příběhy s nepravdivými zprávami můžou obsahovat nesmyslné časové údaje nebo pozměněná data událostí.
7. **Zkontrolujte důkazy.** Zkontrolujte zdroje použité autorem a ověřte jejich přesnost. Příběh s nepravdivými zprávami může naznačovat nedostatek důkazů nebo důvěryhodnosti nejmenovaných odborníků.
8. **Prohlédněte si další zprávy.** Pokud stejný příběh neuvádí žádný jiný zdroj, může to naznačovat, že je tento příběh nepravdivý. Pokud příběh uvádí víc zdrojů, kterým věříte, je pravděpodobnější, že je pravdivý.
9. **Není to vtip?** Někdy může být těžké rozlišit příběhy s nepravdivými zprávami od humoru a satiry. Zkontrolujte, jestli daný zdroj není známý tím, že dělá parodie a jestli podrobnosti a tón příběhu nenaznačují, že je to jen legrace.
10. **Některé příběhy jsou záměrně nepravdivé.** O příbězích, které čtete, přemýšlejte kriticky a sdílejte jen zprávy, o kterých víte, že jsou důvěryhodné.

Zdroj: https://www.facebook.com/help/188118808357379

Mediální gramotnost a výchova

Jeden svět na školách - jsns.cz

- vzdělávací program organizace Člověk v tísni,
- Týden mediálního vzdělávání 2017,
- analýzy mediálních sdělení (hoax a fake news),
- metodika 5 klíčových otázek k posouzení důvěryhodnosti mediálních sdělení.

Medialnigramotnost.cz

- portál FSV UK pro rozvoj mediální gramotnosti a podporu mediální výchovy,
- studijní materiály a tematické plány pro vyučující/rodiče,
- žurnalistika.

5 KLÍČOVÝCH OTÁZEK

KDO?	Kdo je autorem nebo tvůrcem sdělení?	Za každým mediálním sdělením stojí konkrétní lidé, kteří ho vytvořili. Mají nějakou životní zkušenost, názor, osobní motivace. A často pak navíc také nějakou profesní dovednost či expertizu – žurnalistickou, marketingovou, tvůrčí, obchodní.
	Jaké informace lze o autorovi nebo tvůrci sdělení dohledat?	Informace začne být mediálním sdělením v momentě, kdy ji zveřejní nějaké médium. V některých médiích je prosazována vysoká kontrola nad vznikem a šířením sdělení ze strany vedení, provozovatele nebo majitele daného média. Tito lidé sledují své vlastní zájmy, nejčastěji komerční, ale i další – například politické. V jiných médiích (například u sociálních sítí) je vznik a šíření sdělení do velké míry v rukou uživatelů daného média.
	Kdo má kontrolu nad vznikem a šířením sdělení?	Když víme, kdo mediální sdělení vytvořil a kdo má kontrolu nad jeho vznikem a šířením, dovedeme toto sdělení zasadit do širšího kontextu, a pak snadněji pochopíme, proč vzniklo. Pokud tyto osoby svou identitu zatajují, je to výzva k ostražitosti.
CO?	Co je obsahem sdělení?	Mediální sdělení nám něco říká. Může předávat fakta, vyjadřovat názory nebo propagovat, či naopak kritizovat nějaké hodnoty nebo postoje. Tvůrci sdělení, kteří s námi hrají férovou hru, by nám měli pomoci rozlišit, o jaký typ sdělení se jedná. Například tím, že jasně oddělí zpravodajství od komentářů nebo vlastní obsah od placené reklamy.
	Jaké názory či hodnoty jsou ve sdělení přítomny?	Informace obsažené ve sdělení pocházejí vždy od nějakého zdroje. Příjemci sdělení by měli zdroje znát, aby mohli posoudit jejich relevanci a důvěryhodnost.
	Jsou ve sdělení uvedené zdroje a jak se dají obsažené informace ověřit?	Mnohdy je důležité i to, co ve sdělení není. Při jeho tvorbě totiž tvůrci musí provést určité volby: něco se do konečného sdělení vešlo, něco už ne. Pravděpodobně nezjistíme, jak přesně dané sdělení vznikalo. Můžeme ale posoudit, jestli se nám jeho tvůrce snaží předložit vícero pohledů, nebo nám naopak nějakou informaci či pohled zamlčuje.
	Jaké informace či vyjádření nejsou ve sdělení zahrnuty?	
KOMU?	Jaké cílové skupině je sdělení určeno?	Každé sdělení má svou cílovou skupinu. Tvůrci se o ní snaží dozvědět co nejvíce a těmto zjištěním pak přizpůsobit formu a obsah sdělení. Informace čerpají z různých výzkumů a z analýzy našich aktivit na internetu a sociálních sítích. Každé naše kliknutí je zaznamenáno a prozrazuje na nás i taková fakta, která si někdy sami neuvědomujeme.
	Jakým způsobem se sdělení k příjemcům dostává a jak se případně dále šíří?	O tom, jaké sdělení k nám prostřednictvím internetu doputuje, stále více rozhodují automatické algoritmy. Jsou nastavené tak, aby se nám zobrazovalo právě to, co nás zajímá a co se nám líbí. Důsledkem je, že každý vidíme svět trochu jiný.
	Jak může sdělení ovlivnit názory, postoje a chování příjemců?	Je důležité si uvědomit, že různí lidé vnímají a interpretují stejná mediální sdělení rozdílně. Roli zde hrají jednak sociodemografické charakteristiky, jednak osobní zkušenosti, názory a postoje. Babička bude vnímat reportáž o druhé světové válce jinak než její vnučka. Informaci o korupci politické strany zpracují rozdílně podporovatelé této strany a její odpůrci.
JAK?	Jak se sdělení snaží upoutat pozornost?	Tvůrci mediálních sdělení se svými produkty snaží zaujmout naši pozornost. U internetových článků nás lákají například výrazné titulky, které slouží jako návnady, na které se chytneme a klikneme. Pro dnešní dobu je nicméně typické, že sílí snaha vyjadřovat co nejvíce informací prostřednictvím obrázků a videí, protože na čtení dlouhých textů už nemáme chuť a čas. Jak na nás videa působí, záleží mimo jiné na tom, jaký úhel záběru kameraman zvolil, jak natočený materiál sestříhal nebo jaký zvuk obraz doplňuje.
	Jaký je jazyk a audiovizuální forma sdělení a proč?	Výrazným prvkem většiny sdělení je zvolený jazyk. Může být neutrální, nebo obsahovat citově zabarvené a hodnotící výrazy. Stejná událost bude působit jinak, pokud bude vyprávěna v první, nebo ve třetí osobě. Autor může přímo promlouvat k příjemcům sdělení – osloví je, klade jim otázky, vyzývá je k reakci apod.
	Jaké emoce může sdělení v příjemcích vyvolat a proč?	Pokud si uvědomíme, jakými prostředky se tvůrci snaží zaujmout naši pozornost a vyvolat v nás nějaké emoce, budeme odolnější proti manipulacím. Zároveň také lépe oceníme kreativitu zpracování.
PROČ?	Proč bylo sdělení vytvořeno?	Vznik a šíření mediálního sdělení má vždy nějaký důvod. Mohou to být prosté osobní motivace, jako je chuť pobavit, něco sdělit, někoho vzdělávat či přesvědčit. Odměnou pro tvůrce pak může být dobrý pocit, popularita, spousta lajků.
	Kdo má ze sdělení prospěch či užitek?	Jsou tu ale i další motivace: komerční zisk (mediální společnosti a provozovatelé sociálních sítí prodávají naši pozornost a údaje o našem chování na trhu s reklamou) anebo snaha o posílení moci či vlivu.
		Když se naučíme automaticky přemýšlet nad tím, kdo má z určité informace a jejího šíření prospěch, snadněji odhalíme cíle, kterých má dané sdělení dosáhnout.

Zdroj: https://www.jsns.cz/nove/projekty/medialni-vzdelavani/5-klicovych-otazek-tabulka.jpg

Mediální gramotnost a výchova

Zvolsi.info

- studenti Masarykovy univerzity v Brně,
- přednášková činnost,
- manuál "Surfařův průvodce po internetu".

Demagog.cz

- kontrola a ověřování politických diskuzí,
- televize a rozhlas,
- workshopy,
- kritické myšlení,
- hoaxy.

Zdroj: http://zvolsi.info/manual/

Nástroje

Demagog.cz
http://demagog.cz
- přehled výroků českých politiků,
- metodika hodnocení a ověřování.

Hoax.cz
http://hoax.cz/
- proti šíření poplašných a falešných zpráv v prostředí českého internetu,
- ověřování.

Politifact.com
http://www.politifact.com/truth-o-meter/
- The Poynter Institute, USA,
- politické zprávy.

FactCheck.org
http://www.factcheck.org/
- Annenberg Public Policy Center, USA,
- kontrola politických diskuzí, projevů a zpráv.
- součástí je:
  - *SciCheck* http://www.factcheck.org/scicheck/
  - *HealthWatch* http://www.factcheck.org/issue/health-watch/

European Association for Viewers' Interests
https://eavi.eu/
- vzdělávání mediální gramotnosti,
- materiály týkající se dezinformací a falešných zpráv.

Pár příkladů…

Senátor Jason Chaffetz a jeho graf

Kde je osa Y?
Odkud pochází zdroj dat?

Video na Youtube:

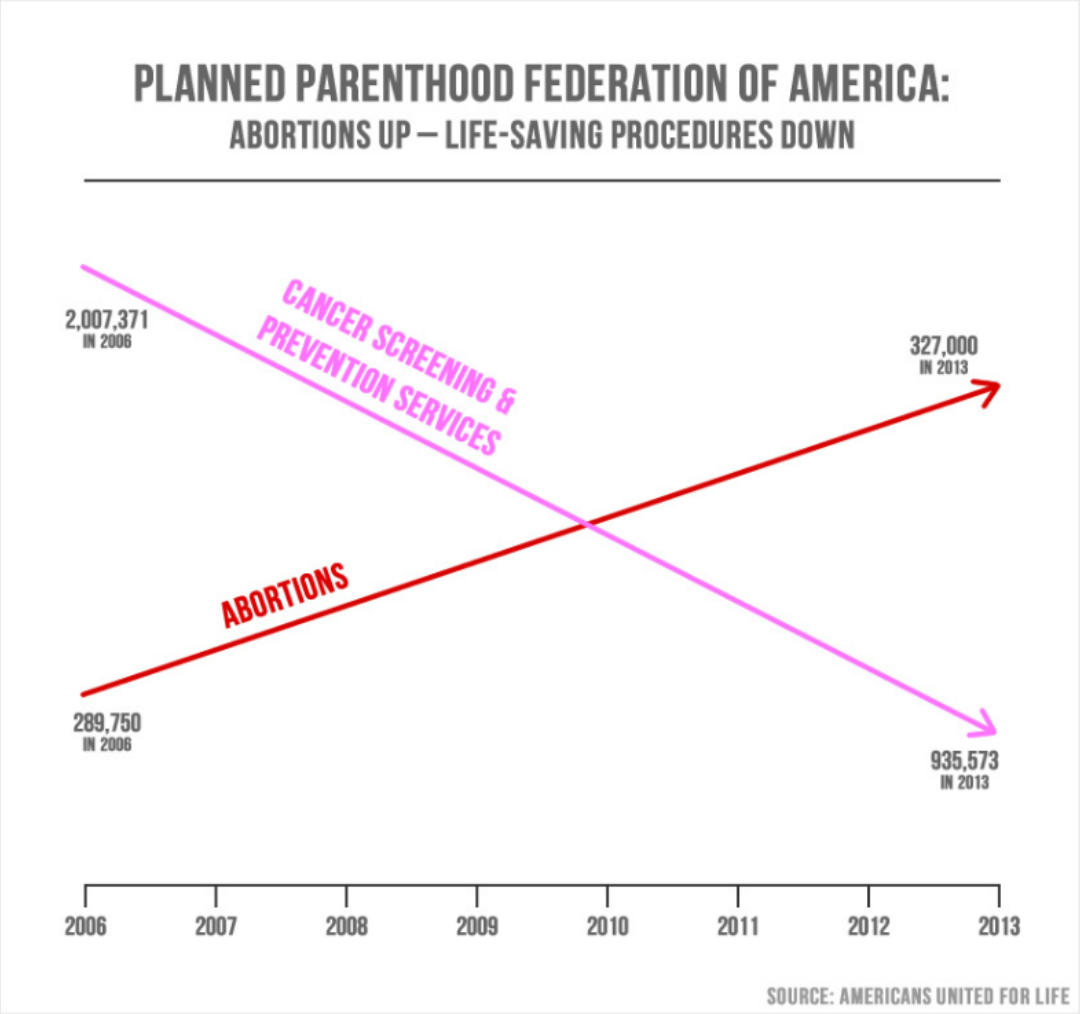

Zdroj: http://www.politifact.com/truth-o-meter/statements/2015/oct/01/jason-chaffetz/chart-shown-planned-parenthood-hearing-misleading-/

Jak by to mělo být správně

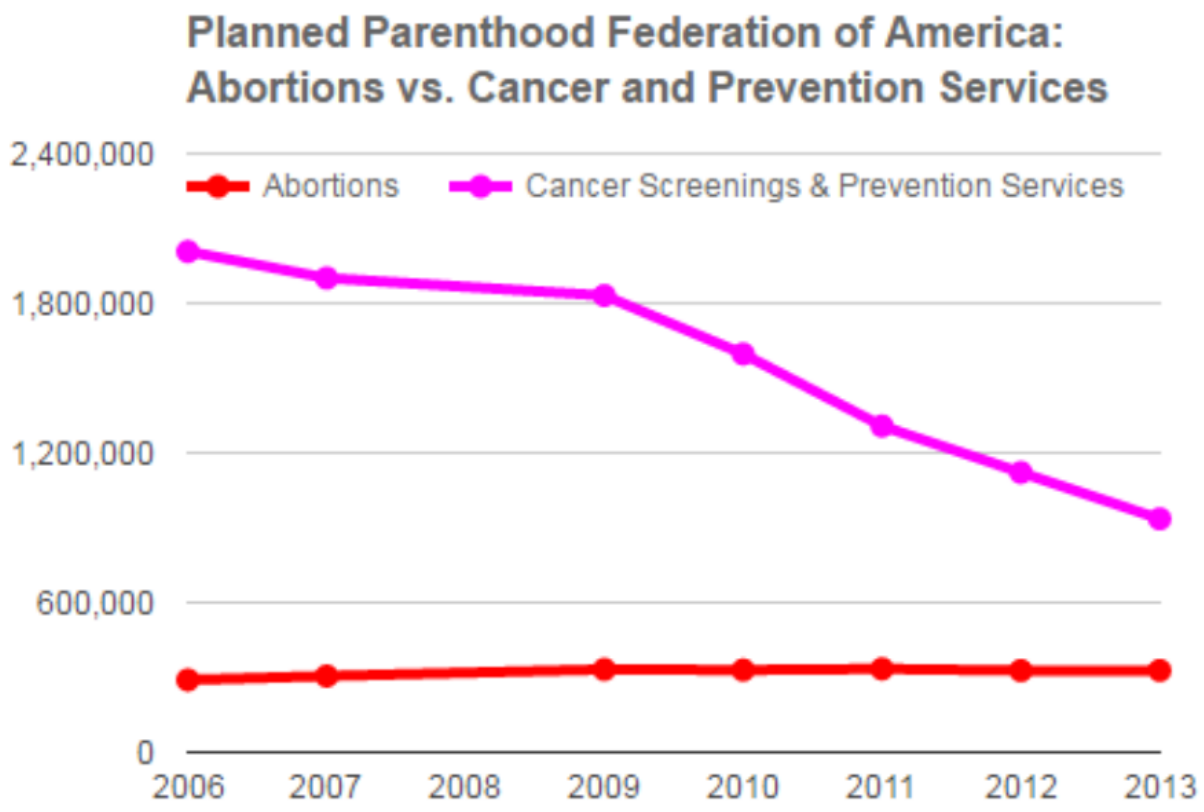

Zdroj: http://www.politifact.com/truth-o-meter/statements/2015/oct/01/jason-chaffetz/chart-shown-planned-parenthood-hearing-misleading-/

Česká politická scéna a graf

ŠPATNĚ:

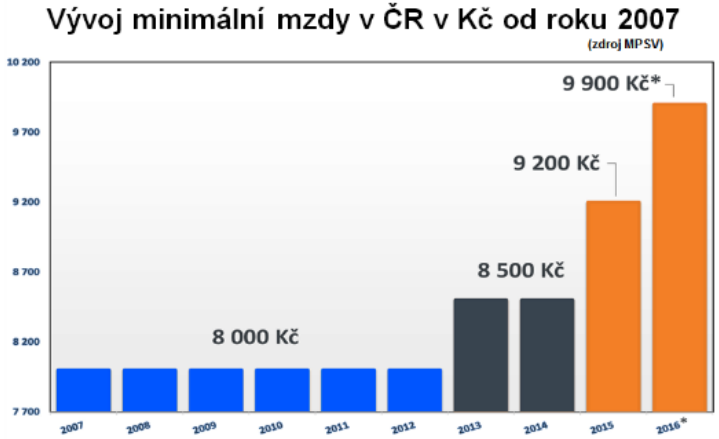

Zdroj: https://twitter.com/strakovka/status/634294006894170112

SPRÁVNĚ:

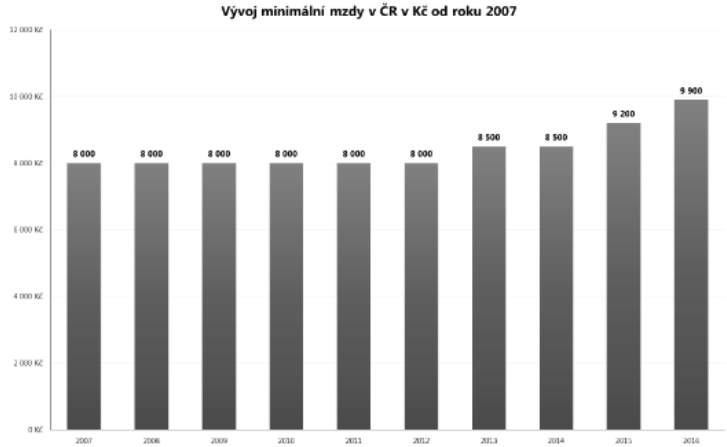

Zdroj dat: http://www.mpsv.cz/cs/871

ŠPATNĚ:

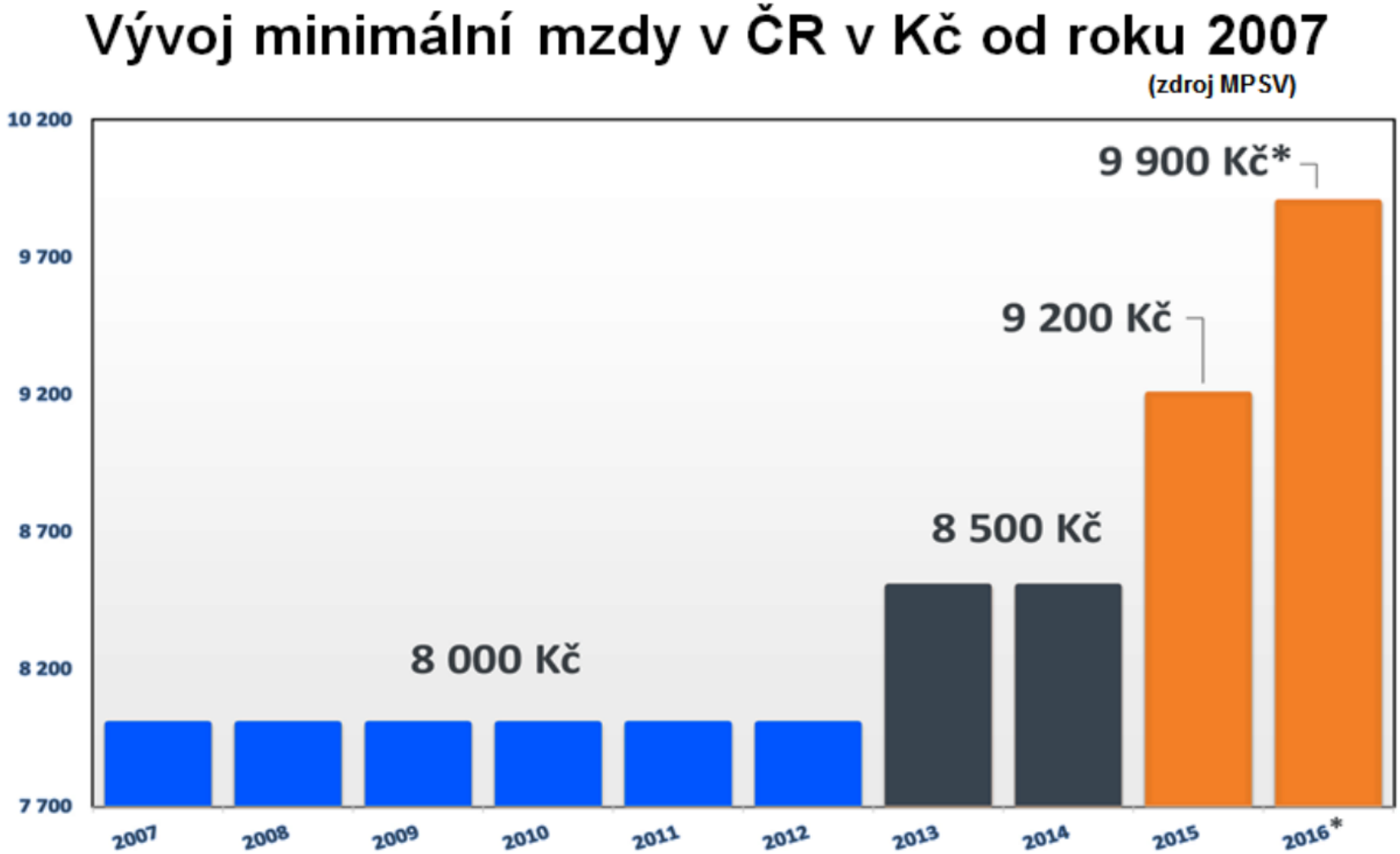

Zdroj: https://twitter.com/strakovka/status/634294006894170112

SPRÁVNĚ:

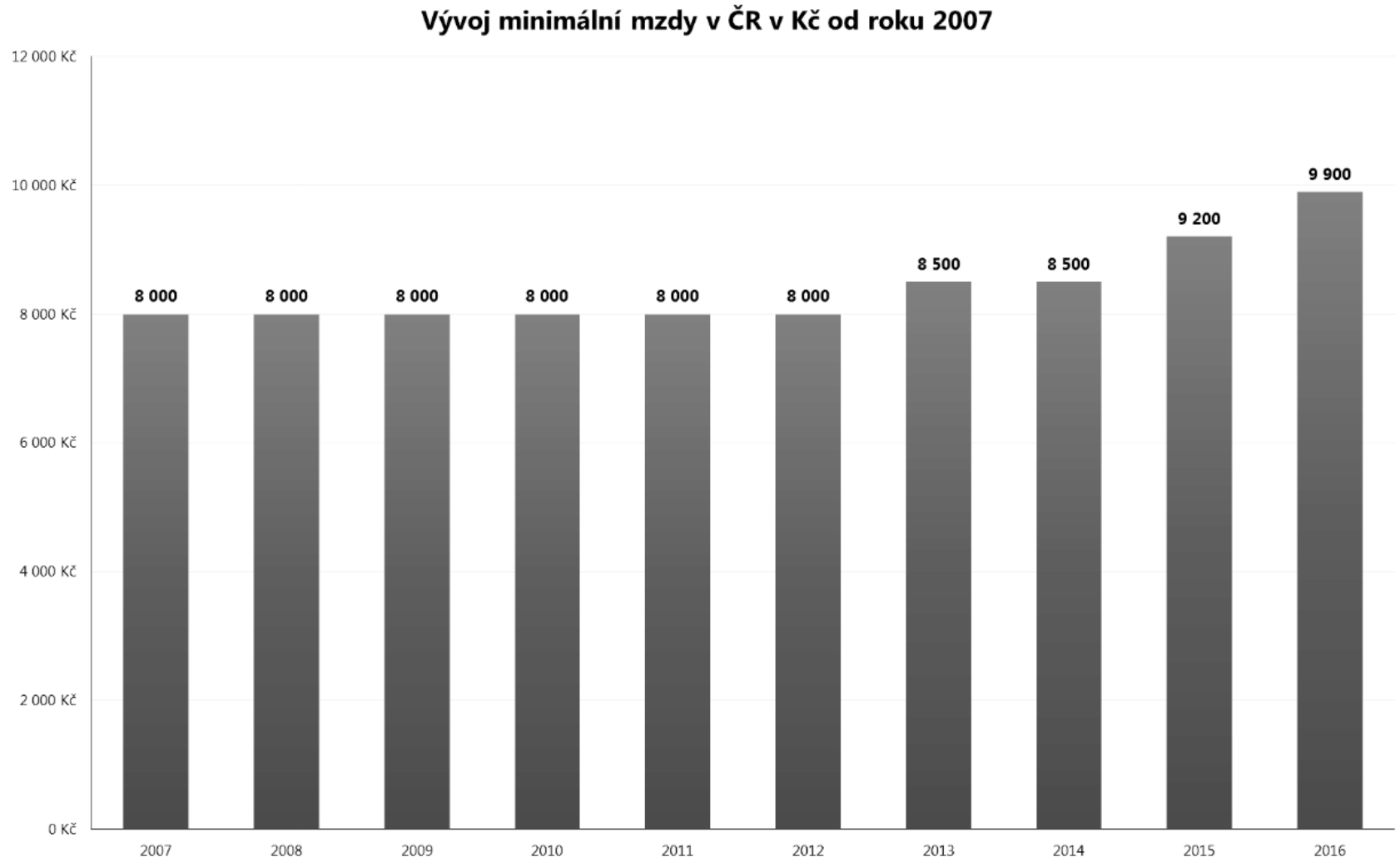
Vývoj minimální mzdy v ČR v Kč od roku 2007
12 000 Kč
10 000 Kč
8 000 Kč
6 000 Kč
4 000 Kč
2 000 Kč
0 Kč
8 000
8 000
8 000
8 000
8 000
8 000
8 500
8 500
9 200
9 900
2007
2008
2009
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016

Huff, Darrell: How to lie with statistics

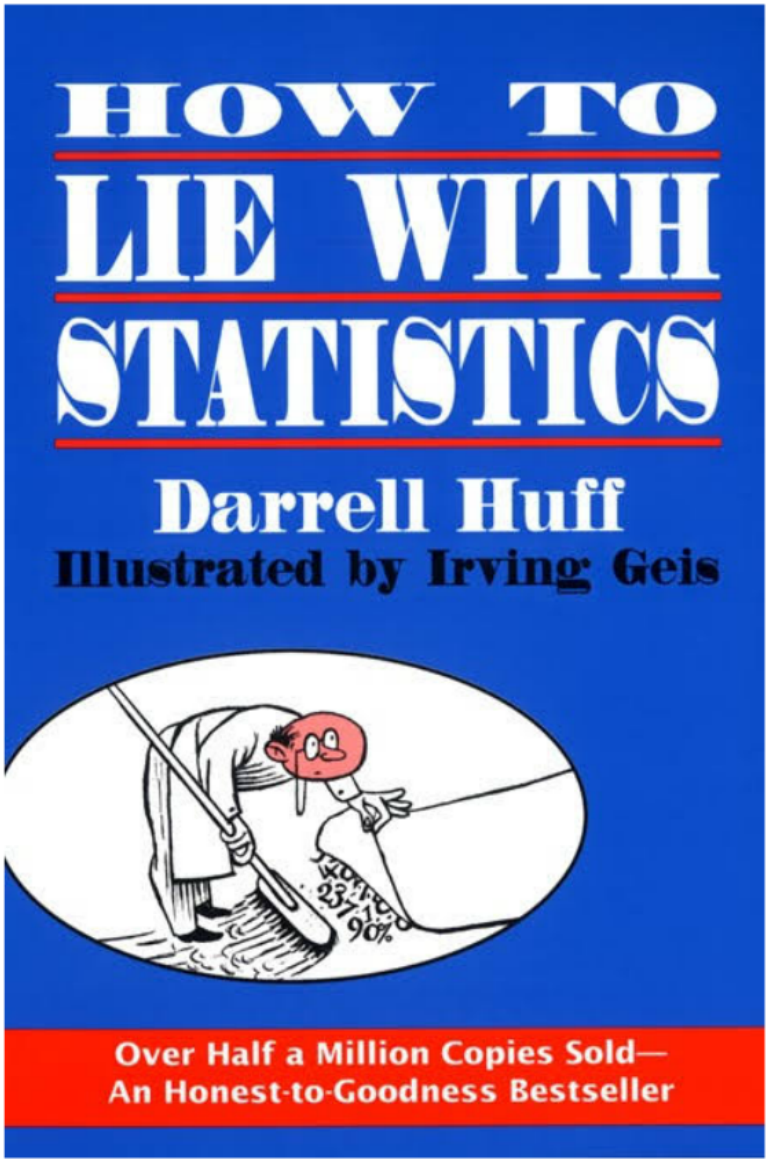

HUFF, Darrell. *How to lie with statistics*. New York: Norton, 1993. ISBN 978-0393310726.

Korelace neimplikuje kauzalitu

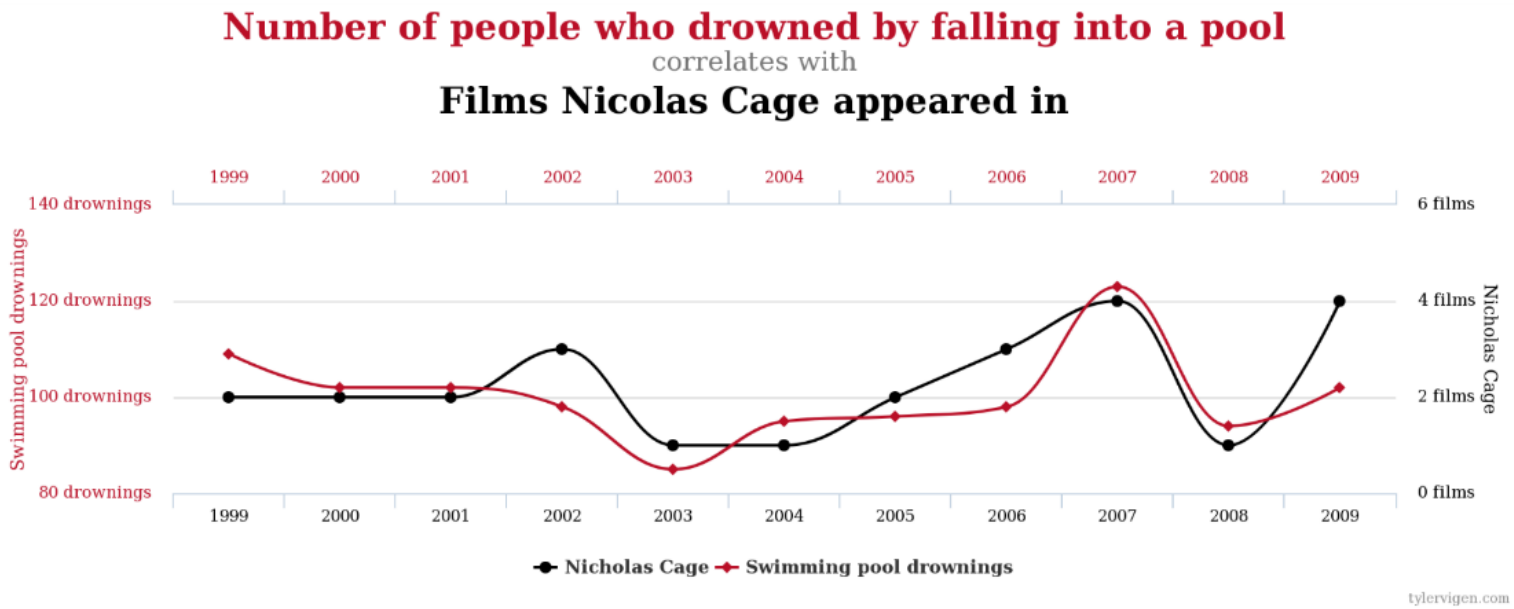

Zdroj: http://www.tylervigen.com/spurious-correlations

Má pojídání čokolády vliv na počet Nobelistů?

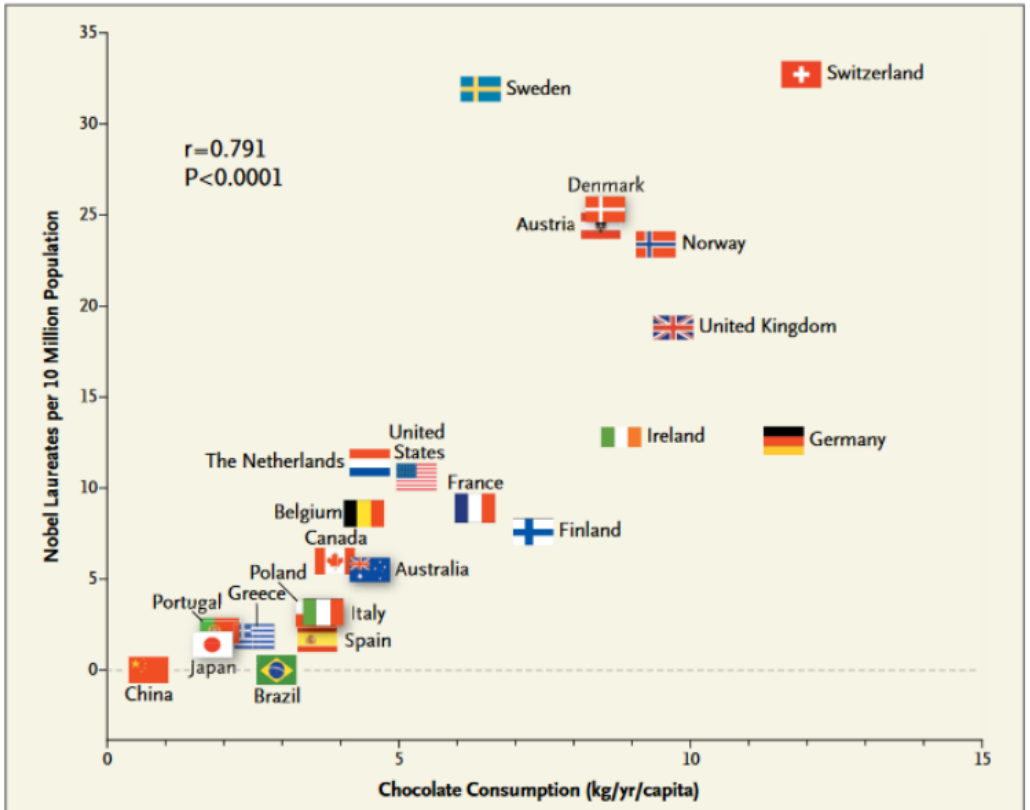

Figure 1. Correlation between Countries' Annual Per Capita Chocolate Consumption and the Number of Nobel Laureates per 10 Million Population.

Zdroj: MESSERLI, Franz H. Chocolate Consumption, Cognitive Function, and Nobel Laureates. *New England Journal of Medicine* [online]. 2012, 367(16), 1562-1564 [cit. 2017-10-03]. DOI: 10.1056/NEJMon1211064. ISSN 0028-4793. Dostupné z: http://www.nejm.org/doi/abs/10.1056/NEJMon1211064

Je to kvalitní vědecký časopis?

'Thomson Reuters' Researcher ID: K-7356-2016 NEW

Journal DOI: 10.24327/IJRSR NEW CODEN: IJRSFP(USA) NEW

Impact Factor 2016: 6.86 NEW Index Copernicus Value: 5.72 NEW

UGC APPROVED JOURNAL (UGC Journal NO:49336) NEW

Every published article provided with DOI (Digital Object Identifier System) NEW

International Journal of Recent Scientific Research (IJRSR) (SJIF Impact Factor 2016: 6.86, Index Copernicus Value ICV: 5.72) is an open access, peer-reviewed, International Journal, that provides rapid publication (Monthly) of research articles, review articles and short communications in all subjects. Life Science, Medical Science, Physical Science, Humanities and Social Science, Agricultural Sciences, Business-and-Economics.

The Journal welcomes the submission of manuscripts that meet the general criteria of significance and scientific excellence. The manuscript number will be mailed to corresponding author within 24 hours after submission. All manuscripts are peer reviewed and reviewing process will be completed within two weeks. The manuscripts will be published online shortly after acceptance and the article proof will be mailed to the corresponding author. Please read Instructions to authors before submitting your manuscript.

Co je zdravější?

VS

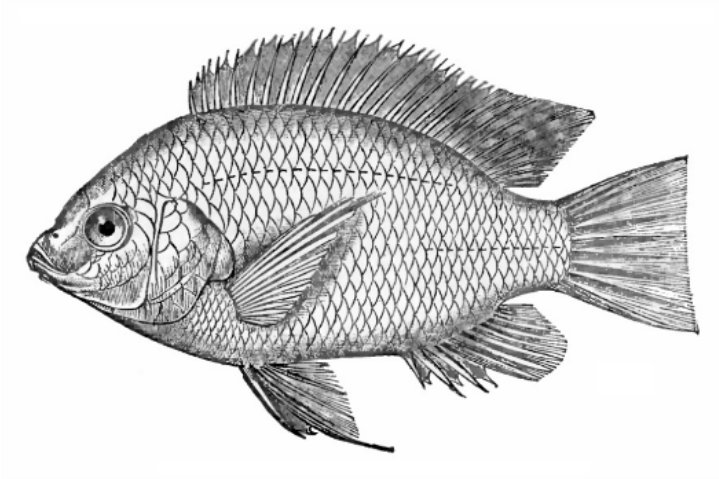

Tlamoun nilský (Oreochromis niloticus), Tilapia Nilská

Zdroj fotografií:
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Made20bacon.png
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:ChromisNiloticus.jpg

Eating Tilapia Is Worse Than Eating Bacon

22 73 398

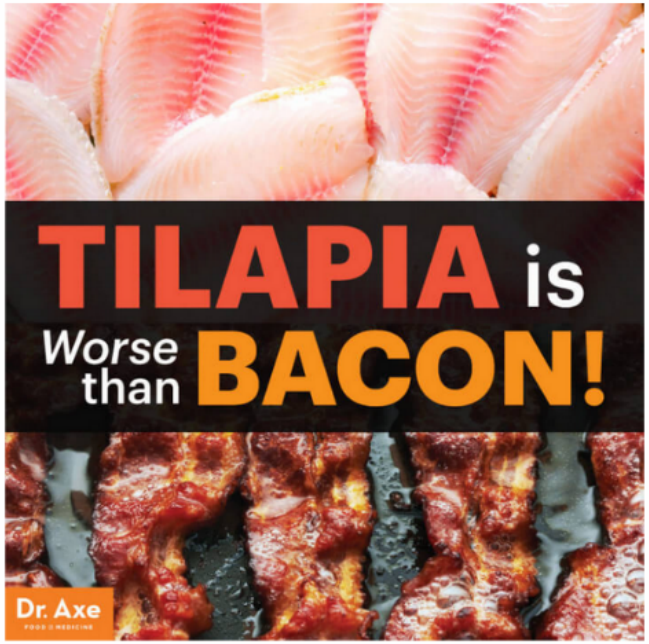

We all have the notion that eating fish would be the better option over bacon when it comes to health. And the truth is, it really is ... most of the time! Fish is a low-fat, **high-protein food** that has a range of health benefits. However, given what we know of fish and its sources today, we may have to re-examine this statement.

Zdroj: http://www.factcheck.org/2017/07/bacon-better-tilapia/

ASK SCICHECK · SCICHECK · THE WIRE

Is Bacon Better for You Than Tilapia?

By Vanessa Schipani Posted on July 19, 2017

Q: Is bacon better for you than tilapia? Does tilapia cause cancer and/or Alzheimer's disease?

A: No. These false claims, spread by multiple websites, are not supported by solid scientific evidence.

FULL QUESTION

What is the truth about warnings that eating tilapia may cause cancer and/or Alzheimer's Disease? What is the nutritional value of tilapia fish?

FULL ANSWER

Multiple websites, such as edrugsearch.com, eatthis.com and draxe.com, have claimed that scientists have found hamburgers and bacon are better for you than tilapia. Versions of these articles have spread through Facebook, with users flagging them as potentially fake. Our readers also have asked us about the dangers of eating tilapia.

Many of these alarming articles about tilapia claim that bacon is a better health option than tilapia because the fish lacks essential nutrients and can increase risk of cancer and Alzheimer's disease. But there is no solid evidence that eating tilapia increases the risk of either of these diseases.

The fish is also a low-fat source of protein and a number of vitamins and minerals, including vitamin B12 and selenium. However, other fish, such as salmon, are a better source of omega-3 fatty acids, which are essential nutrients.

Experts told us there's no debating whether or not bacon and hamburgers are better for you than tilapia — they're not. Both bacon and hamburgers are high-fat sources of protein. Bacon is also high in added sodium.

Fishy Claims

✓ ASK FACTCHECK

Q: Will California allow HIV-positive people to donate blood?

A: No. The Legislature has passed a bill that would reduce the penalties for those, including blood donors, who knowingly expose others to the HIV virus.

Read the full question and answer
View the Ask FactCheck archives
Have a question? Ask us.

Donate Now
Because facts matter.

SciCheck
Fact-checking science-based claims.

Health Watch
Fact-checking the health care debate.

Trump Transcripts
Annotated transcripts of Trump's remarks.

Zdroj: http://www.factcheck.org/2017/07/bacon-better-tilapia/

By *Vanessa Schipani* *Posted on July 19, 2017*

Q: Is bacon better for you than tilapia? Does tilapia cause cancer and/or Alzheimer's disease?

A: No. These false claims, spread by multiple websites, are not supported by solid scientific evidence.

FULL QUESTION

What is the truth about warnings that eating tilapia may cause cancer and/or Alzheimer's Disease? What is the nutritional value of tilapia fish?

FULL ANSWER

Multiple websites, such as edrugsearch.com, eatthis.com and draxe.com, have claimed that scientists have found hamburgers and bacon are better for you than tilapia. Versions of these articles have spread through Facebook, with users flagging them as potentially fake. Our readers also have asked us about the dangers of eating tilapia.

SciCheck FACTCHECKING

Many of these alarming articles about tilapia claim that bacon is a better health option than tilapia because the fish lacks essential nutrients and can increase risk of cancer and Alzheimer's disease. But

"Librarians are not Gods, we are educators. We teach our users how to acquire knowledge, not decide what knowledge they should acquire."

John Walsh

Děkuji Vám za pozornost...

Dotazy?

jakub.szarzec@techlib.cz

Použitá literatura

1. AGOSTO, Denise E., Michelle PURCELL, Rachel M. MAGEE a Andrea FORTE. Teens, Libraries, and Social Media: Myths and Reality. *Public Library Quarterly* [online]. 2015, **34**(4), 318-327 [cit. 2017-10-03]. DOI 10.1080/01616846.2015.1106892. ISSN 0161-6846. Dostupné z: https://doi.org/10.1080/01616846.2015.1106892

2. ANDERSON, Rick. Fake news and alternative facts: five challenges for academic libraries. *Insights the UKSG journal* [online]. 2017, **30**(2), 7-12 [cit. 2017-10-03]. DOI 10.1629/uksg.356. ISSN 2048-7754. Dostupné z: https://doi.org/10.1629/uksg.356/

3. BATCHELOR, Oliver. Getting out the truth: the role of libraries in the fight against fake news. *Reference Services Review* [online]. 2017, **45**(2), 143-148 [cit. 2017-10-03]. DOI 10.1108/RSR-03-2017-0006. ISSN 0090-7324. Dostupné z: https://doi.org/10.1108/RSR-03-2017-0006

4. CHEN, Yimin, Niall J. CONROY a Victoria L. RUBIN. News in an online world: The need for an "automatic crap detector". *Proceedings of the Association for Information Science and Technology* [online]. 2015, **52**(1), 1-4 [cit. 2017-10-03]. DOI 10.1002/pra2.2015.145052010081. ISSN 23739231. Dostupné z: https://doi.org/10.1002/pra2.2015.145052010081

5. GRAVELINE, Jeffrey D. Debunking Common Misconceptions and Myths. *College & Undergraduate Libraries* [online]. 2010, **17**(1), 100-105 [cit. 2017-10-03]. DOI 10.1080/10691310903584650. ISSN 1069-1316. Dostupné z: https://doi.org/10.1080/10691310903584650

6. FALLIS, Don. *A Conceptual Analysis of Disinformation* [online]. 2009 [cit. 2017-10-03]. Dostupné z: http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.569.304&rep=rep1&type=pdf

7. JIRÁK, Jan a Radim WOLÁK, ed. *Mediální gramotnost: nový rozměr vzdělávání*. Praha: Radioservis, 2007. ISBN 978–80–86212–58–6. Dostupné z: http://medialnigramotnost.fsv.cuni.cz/files/mvp-1-version1-jirak-wolak-medialni-gramotnost-novy-rozmer-vzdelavani.pdf

8. SINGH, Jagtar, KERR, Paulette a Esther HAMBURGER, ed. *Media and Information Literacy: Reinforcing Human Rights, Countering Radicalization and Extremism* [online]. Paris: UNESCO, 2016 [cit. 2017-10-03]. ISBN 978-92-3-100177-2. Dostupné z: http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002463/246371e.pdf

9. RUBIN, Victoria L., Yimin CHEN a Niall J. CONROY. Deception detection for news: Three types of fakes. *Proceedings of the Association for Information Science and Technology* [online]. 2015, **52**(1), 1-4 [cit. 2017-10-03]. DOI 10.1002/pra2.2015.145052010083. ISSN 23739231. Dostupné z: https://doi.org/10.1002/pra2.2015.145052010083

10. WALSH, John. Librarians and controlling disinformation: Is multiliteracy instruction the answer? *Library Review* [online]. 2010, **59**(7), 498-511 [cit. 2017-10-03]. DOI 10.1108/00242531011065091. ISSN 0024-2535. Dostupné z: https://doi.org/10.1108/00242531011065091

11. WILSON, Carolyn, Alton GRIZZLE, Ramon TUAZON, Kwame AKYEMPONG a Chi Kim CHEUNG. Media and information literacy curriculum for teachers [online]. Paris: UNESCO, 2011 [cit. 2017-09-29]. ISBN 78-92-3-104198-3. Dostupné z: http://unesdoc.unesco.org/images/0019/001929/192971e.pdf

12. ZADRAŽILOVÁ, Iva. *Informace a dezinformace z hlediska jejich dopadu na společnost* [online]. Brno, 2007 [cit. 2017-10-03]. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Michal Lorenz. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/6943/ff_b/